

นักศึกษากับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในวันครบรอบ 1 ปี การทำรัฐประหารของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา*

The Political Movement of Students with Regards to the One-year Anniversary of the Coup d'état of General Prayuth Chan-Ocha

Received:	September 1, 2018
Revised:	February 28, 2019
Accepted:	March 1, 2019

สมชัย แสนภูมิ (Somchai Saenphumi) **

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ (Kanjira Wjitwatcharak) ***

พระครูปลัด ฐิติพงษ์ ยโส (Natthapong Yaso) ****

บทคัดย่อ

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาในกิจกรรมครบรอบการทำรัฐประหาร 1 ปีของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ภายใต้ชื่อกิจกรรม “ศุกร์ 22 มาฉลองกันมะ?” โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรม “ศุกร์ 22 มาฉลองกันมะ?” ของนักศึกษา 2) เพื่อศึกษารูปแบบและกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาในกิจกรรม “ศุกร์ 22 มาฉลองกันมะ?” โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดทางการเมืองมากที่สุด คือ การเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษาที่มากกว่าการglomเกลามาผ่านครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีประสบการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยเฉพาะการเป็นผู้จัดกิจกรรม ภายใต้กลุ่มนักศึกษา ๆ ที่เชื่อในอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตย การถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพเป็นปัจจัยที่สำคัญในการบ่มเพาะแรงต้านจนนำไปสู่การจัดกิจกรรมนี้ ทางด้านสื่อออนไลน์อย่าง Facebook เป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อีกทั้ง เป็นเครื่องมือในการระดมทรัพยากรและการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายคนรับสื่อการเมืองและสื่อวิชาการจากหนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ โดยเฉพาะคอลัมน์ที่เขียนโดยนิธิ เอียวศรีวงศ์ ด้านรูปแบบและกลยุทธ์การเคลื่อนไหวนั้น พบว่า มีการถอดแบบการเคลื่อนไหวแนวสันติวิธีจากต่างประเทศ ที่เน้นให้สังคมตีความในเชิงศิลปะ โดยสร้างรูปแบบ “Time and Silent หรือเวลาและความเงียบ” ขึ้น ซึ่งเป็นมติดั้งหลังการประชุมกันของตัวแทนกลุ่มนักศึกษากลุ่มต่าง ๆ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะต้องพกอุปกรณ์ที่

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบและกลยุทธ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษา: กรณีศึกษา กิจกรรม “ศุกร์ 22 มาฉลองกันมะ?” หน้าหอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2558”

** อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย (ผู้ดำเนินการหลัก) Lecturer, Faculty of Social sciences, Mahamakut Buddhist University, Thailand (Corresponding author) E-mail: Somchai.sa@mbu.ac.th ,080-5133513

*** อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย (หัวหน้าโครงการวิจัย) Lecturer, Faculty of Social sciences, Mahamakut Buddhist University, Thailand E-mail: kanjira9@gmail.com

**** อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย Lecturer, Faculty of Social sciences, Mahamakut Buddhist University, Thailand

แสดงถึงเวลาร่วม เช่น นาฬิการูปแบบต่าง ๆ การสงบนิ่งเป็นเวลา 3 - 15 นาทีเพื่อมองดูเวลาที่ผ่านไป เมื่อเสร็จสิ้นจึงให้ทุกคนพูดได้คนละ 1 คำที่ไม่หยาบคาย กิจกรรมนี้ไม่สามารถถูกล่วงไปได้ เนื่องจากถูกเจ้าหน้าที่รัฐเข้าควบคุมและดำเนินคดีกับผู้เข้าร่วมจำนวนมาก เหตุการณ์นี้ยังสร้างผลสะท้อนให้แก่สังคมไทยและสื่อต่างประเทศให้ความสนใจเป็นอย่างมากหลังเจ้าหน้าที่เข้าสลายการทำกิจกรรมของนักศึกษา ซึ่งเป็นการใช้กำลังสลายครั้งใหญ่ที่สุดหลังเกิดการรัฐประหารโดยคสช. จนนำไปสู่การรวมตัวของนักศึกษาทั่วประเทศภายใต้กลุ่มประชาธิปไตยใหม่ หรือ NDM

คำสำคัญ: การเคลื่อนไหวของนักศึกษา, การรัฐประหารในไทย, ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม, นักกิจกรรมไทย

Abstract

This research is an study of the pattern and strategy of political movement of students with regards to the one-year anniversary of the coup d'état of General Prayuth Chan-Ocha under the name "On this Friday 22nd, let's celebrate together? ". This research was conducted to understand the factors that lead to such activities under the declaration of intensive security. The purposes of this research are 1) to study the factors that affect the activities of "On this Friday 22nd, let's celebrate together? " among students. 2) to study the patterns and strategies of political movement of students in the activity "On this Friday 22nd, let's celebrate together?. By using qualitative research methods .

Research results revealed that the most influencing factor for political dissemination was attending higher education institutions, which were more influential than family-based education. Most of research participants, they have experienced in political movements, especially in the activities of students who believed in liberal democratic ideals. Therefore, limitation of rights and freedoms was an important factor in cultivating resistance among students to join this activity. Moreover, especially through the use of online media such as Facebook, is an important tool to access information among the political groups because It is a tool for mobilizing resources and movement. In addition, many of the samples received political and academic media from the Matichon weekend, especially columns written by Mr. Nithi Euesrivong which explains the themes and strategies of political movement that relates to international peace movement by emphasizing the artistic interpretation of society by creating a "Time and Silent" as the ways of peaceful silent. The Participants will be required to bring their time attendance equipment, such as watches by remaining their peacefully calm for 3-15. When they finished, they can speak only one word that was a polite word, but the final result of this activity could not be fulfilled due to the fact that the authorities took control

and prosecuted the participants. Thus, this event also shocked the Thai society and the foreign media after the massive takeover of student activity after the coup d'état was conducted. This led to the consolidation of students across the country under the new democratic group or NDM and other groups.

Key Word Student Movement, Thailand coup d'état, Social Movement, Thai Activists

บทนำ

นับจากประเทศสยามทำการปฏิวัติการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการเมืองรูปแบบใหม่ที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง อาทิ การเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นในโอกาสต่างๆ เป็นต้น การเลือกตั้งนี้เอง ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้นิสิต นักศึกษาเข้ามามีพื้นที่ทางการเมืองมากขึ้น นิสิต นักศึกษาถือเป็นคนกลุ่มน้อยของสังคมและเป็นชนชั้นนำใหม่ที่เริ่มมีบทบาททางการเมืองขึ้นเรื่อยๆ อันเป็นผลพวงจากนโยบายด้านการศึกษาของคณะราษฎรที่ทำให้เกิดมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองโดยมีนายปรีดี พนมยงค์ หัวหน้าคณะราษฎรสายพลเรือนเป็นผู้ก่อตั้งใน พ.ศ.2477 ทำให้ประชาชนสามารถเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้นในปีแรกมีนักศึกษาระดับมัธยมศึกษา 7,094 คน (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, หน้า 39) ภายใต้แนวคิดตลาดวิชาหรือมหาวิทยาลัยเปิด ส่งผลให้จำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ทำให้นิสิตและนักศึกษาเริ่มมีบทบาททางการเมืองเพิ่มขึ้นเช่นกัน แม้ในบางยุคบางสมัยจะอยู่ภายใต้อำนาจเผด็จการก็ตาม

หากย้อนทบทวนบทบาททางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต นักศึกษาที่ชัดเจนที่สุดครั้งแรกปรากฏในเหตุการณ์การเลือกตั้งสกปรกของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม (Chaloemtiarana, 2559, pp. 127-128) ซึ่งนักศึกษาทำหน้าที่สังเกตการณ์การเลือกตั้ง แต่กลับโดนรัฐบาลข่มขู่ และกลั่นแกล้ง อันนำไปสู่การรวมตัวประท้วงความไม่โปร่งใสของการเลือกตั้งครานั้น หลังการลุกฮือประท้วงรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามของนิสิต นักศึกษาครั้งแรก อันนำไปสู่การยึดอำนาจของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ บทบาทของนิสิต นักศึกษาถูกควบคุมอย่างเข้มข้น กล่าวคือ รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจรบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดภายใต้มาตรา 17 แห่งรัฐธรรมนูญขณะนั้น ซึ่งอัตราโทษสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิต ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อบทบาทของนักศึกษา จนกระทั่ง ปีพ.ศ.2511รัฐบาลได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หลังการร่างรัฐธรรมนูญอย่างยาวนานกว่า 9 ปี นิสิต นักศึกษาจึงมีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองอีกครั้ง การแสดงออกทางการเมืองครานั้นมักพบได้ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น วารสาร บทความ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ที่โจมตีรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ขณะเดียวกัน พ.ศ.2513 มีการก่อตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.) ขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางการกิจกรรมของนิสิต นักศึกษาทั่วประเทศ ต่อมาเกิดกลุ่มอิสระย่อยๆอีกมากมาย เหล่านิสิตนักศึกษาเริ่มมีบทบาทอีกครั้งในการรวมตัวประท้วงของนิสิตจุฬาลงกรณ์ 2513 อันเป็นผลมาจากนักศึกษาคณะหนึ่งที่ใช้นามปากกา “นายฉันทน์แก่น” ที่เขียนบทความลงในวารสาร “จุฬาสาร” ที่เปิดเผยการทุจริตเกี่ยวกับผลประโยชน์เรื่องที่ดินและการเงินในมหาวิทยาลัย ทำให้นิสิตจุฬาลงกรณ์กว่า 5,000 คน ประท้วงผู้บริหารของมหาวิทยาลัย (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556, หน้า 36)

หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญได้ไม่นาน รัฐบาลจอมพลถนอมกระทำการยึดอำนาจตนเองเพื่อรวบอำนาจไว้ที่ตนเองอย่างสมบูรณ์อีกครั้งในปี 2514 เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างแรงกระตุ้นให้กลุ่มต่างๆของนิสิตนักศึกษาจับประเด็นถกเถียงเรื่องการเมืองอย่างกว้างขวาง และนำประเด็นเหล่านั้นมาเป็นปัญหาร่วมกัน และแน่นอนว่าปัญหานี้ถูกบ่มเพาะมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่สมัยของจอมพลสฤษดิ์ การรวมตัวประท้วงรัฐบาลจึงเริ่มเกิดขึ้นในปี 2513 และขยายแนวร่วมเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนถึงจุดแตกหักในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งนิสิตนักศึกษา นักเรียนอาชีวะ นักเรียน และประชาชนทั่วไป เข้าร่วมกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นั้น ผู้ชุมนุมเรือนแสนเข้าร่วมขับไล่รัฐบาลจอมพลถนอม มีการปะทะระหว่างทหารและผู้ชุมนุม ผลสุดท้าย ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลได้รับชัยชนะ และทำให้จอมพลถนอมและเครือข่ายลี้ภัยไปต่างประเทศ หลังชัยชนะของนิสิต นักศึกษานั้น จอมพลถนอม และจอมพลประภาสวชนธรกลับเข้ามายังประเทศไทย ทำให้กลุ่มของนักศึกษาไม่พอใจจึงรวมตัวกันประท้วงที่สนามหลวงและบริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ฝ่ายรัฐและกลุ่มต่อต้านนักศึกษาและต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์เข้าล้อมปราบนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำให้มีการสูญเสียชีวิตครั้งใหญ่ครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์บาดแผลของไทย นักศึกษาส่วนหนึ่งจำเป็นต้องลี้ภัยเข้าป่า และการล้อมปราบนี้เองได้ปูทางไปสู่การรัฐประหารในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 นำโดยพลเรือเอกสฤษดิ์ ชะลออยู่ การเมืองไทยจึงวกกลับสู่วงจรระบอบเผด็จการอีกครั้ง

ต่อมาการเมืองไทยเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ(วีรพงษ์ รามางกูร,2559,10 มีนาคม)ที่นายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งยุคนี้เป็นการประนีประนอมระหว่างกองทัพ พรรคการเมือง และกลุ่มทุนด้านบทบาทนิสิต นักศึกษาได้ถูกจำกัด หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

หลังสิ้นสุดยุคประชาธิปไตยครึ่งใบนั้น การเมืองไทยเริ่มเข้าสู่สภาวะปกติที่ผู้นำมาจากการเลือกตั้ง แต่ไม่ไว้วางใจกลับมาเจอเหตุการณ์ยึดอำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติหรือ รสช. ในปี 2534 ต่อมาหนึ่งในคณะผู้ยึดอำนาจได้เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีทำให้ชนชั้นกลางในกรุงเทพมหานครลุกฮือขับไล่ อันนำไปสู่เหตุการณ์พฤษภาทมิฬปี 2535 ซึ่งเหตุการณ์นี้ บทบาทของนิสิต นักศึกษาแทบจะไม่ปรากฏ แต่อย่างไรก็ดีชนชั้นกลางยุคนั้นส่วนใหญ่คือกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ข้อถกเถียงหนึ่งในขณะนั้นคือ พลังของนิสิต นักศึกษาหายไปไหน เหตุใดไม่แสดงความคิดเห็นหรือแสดงพลังเหมือนเมื่อครั้งอดีต หรือพลังของนิสิต นักศึกษาได้ตายลงไปพร้อมเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ไปเสียแล้วแต่กระนั้น บทบาทของนิสิตนักศึกษาเริ่มหวนกลับมาภายใต้สถานการณ์ที่วุ่นวายช่วงปลายรัฐบาลทักษิณสมัยที่ 2 เหล่านิสิต นักศึกษาได้รวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ไม่มีลักษณะเป็นองค์กรที่เป็นทางการเหมือน 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 อาทิ กลุ่ม “นิสิต นักศึกษารักประชาชน” ภายใต้ต้องการนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ร่วมกันเข้าชื่อยื่นถอดถอนนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ.2549 เป็นต้น (กฤติยา ยิ่งยืน, 2549, หน้า 4)

สถานการณ์ทางการเมืองที่วุ่นวายและขัดแย้งได้ปูทางไปสู่การยึดอำนาจรัฐบาลทักษิณของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในวันที่ 19 กันยายน 2549 ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญ และเป็นจุดเริ่มต้นการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายของประชาชน 2 ขั้วอย่างชัดเจน ทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายต่อต้านการรัฐประหาร ในด้านบทบาทของนิสิต นักศึกษามักปรากฏเป็นกลุ่มย่อยๆที่เคลื่อนไหว

ร่วมกับกลุ่มการเมือง เช่น พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ภายใต้กลุ่ม Young PAD ที่มีนิสิต นักศึกษากลุ่มเล็กๆจัดตั้งขึ้น เป็นต้น

นอกจากนี้ หลังรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร บทบาทนักศึกษาเริ่มปรากฏชัดขึ้นหลังรัฐบาลพลัดถิ่นร่าง พรบ.นิรโทษกรรม ฉบับนายวรชัย เหมะ ที่มีการแปรญัตติเปลี่ยนแปลงเนื้อหาภายในร่างพรบ.นิรโทษกรรม โดยเป็นปรากฏการณ์การลุกขึ้นต่อต้านรัฐบาลอย่างกว้างขวางแม้กระทั่งแกนนำคนเสื้อแดงที่ถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายรัฐบาลก็ออกมาต่อต้าน บทบาทที่สำคัญประการหนึ่งของนิสิต นักศึกษาขณะนั้นคือมีการรวมตัวประท้วงที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเคลื่อนพลไปยังสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น อีกด้านหนึ่ง สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Twitter ได้เข้ามาเป็นสื่อกลางให้นิสิต นักศึกษา ตั้งประเด็นถกเถียงและวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล อันนำไปสู่การนัดหมายชุมนุมหรือการแสดงสัญลักษณ์ทางการเมืองในเชิงต่อต้านรัฐบาลยิ่งลักษณ์อยู่หลายครั้ง (จิตติกร สังข์แก้ว และ อรรถสิทธิ์ พานแก้ว, 2557)

หลังความผิดพลาดของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ในประเด็นร่างพรบ.นิรโทษกรรม ได้สร้างแนวร่วมภาคประชาชนจำนวนมากที่ไม่พอใจในประเด็นดังกล่าว ซึ่งเป็นแรงกดดันให้นายกรัฐมนตรีประกาศยุบสภาเพื่อนำไปสู่การเลือกตั้ง แต่ปัญหาความวุ่นวายกลับไม่คลี่คลาย เมื่อแกนนำต่อต้านร่างกฎหมายนิรโทษกรรมที่นำโดยกลุ่ม ส.ส.ของพรรคประชาธิปัตย์ประกาศยกระดับการชุมนุมเป็นการขับไล่ระบอบทักษิณ (รัฐบาลยิ่งลักษณ์) การเมืองไทยขณะนั้นอยู่ในสภาวะตึงเครียด ความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างบ่อยครั้งอันนำไปสู่การรัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 ภายหลังจากยึดอำนาจนั้น รัฐบาลคสช.ได้บังคับใช้กฎหมายความมั่นคงอย่างเข้มข้น รวมถึงไปการห้ามมิให้ชุมนุมทางการเมืองเกินกว่า 5 คน ส่งผลให้บทบาทของนิสิต นักศึกษาถูกจำกัดทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มแสดงเชิงสัญลักษณ์ต่อต้านรัฐบาลคสช.กลับปรากฏขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น อีกด้านหนึ่ง ในสื่อสังคมออนไลน์นั้น ประชาชนและนิสิต นักศึกษาสามารถวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างกว้างขวาง ซึ่งต่อมาเกิดกลุ่มต่าง ๆ ใน Facebook มากมาย ทั้งในเชิงต่อต้านและสนับสนุนรัฐบาลคสช. และบ่อยครั้งที่มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น การจัดเสวนาวิชาการที่นำประเด็นรัฐบาลมาวิจารณ์แทบจะทุกครั้งจะถูกเจ้าหน้าที่ทหารเข้าควบคุมกิจกรรมและเชิญเข้าไปปรับทัศนคติที่ค่ายทหาร หรือการถูกแจ้งข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาในวันครบรอบ 1 ปี การทำรัฐประหารของคสช. เนื่องจากเป็นปรากฏการณ์ที่นักศึกษารวมตัวกันและถูกเจ้าหน้าที่รัฐเข้าสลายการทำกิจกรรมครั้งใหญ่ครั้งแรกหลังการรัฐประหาร การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งเจาะจงไปที่กิจกรรมครบรอบ 1 ปีการรัฐประหารภายใต้ชื่อ “ศุกร์ 22 มาฉลองกันมะ?” หน้าหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2558 ซึ่งกิจกรรมนี้มีกลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เข้าร่วมจำนวนมาก จากนั้นเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจเข้าจับกุมเหล่านักศึกษาที่กำลังทำกิจกรรมวันครบรอบดังกล่าว การเข้าจับกุมและสลายการทำกิจกรรมของนักศึกษาครั้งนี้ถือเป็นครั้งใหญ่ที่สุดหลังการยึดอำนาจ เจ้าหน้าที่ทั้งในและนอกเครื่องแบบจับกุมนิสิต นักศึกษากว่า 33 คน และอีกกว่า 100 คนที่ร่วมในเหตุการณ์แต่ไม่ถูกดำเนินคดีใด ๆ และปัจจัยใดที่ทำให้

นักศึกษาเหล่านี้กล้าที่จะออกมาแสดงสัญลักษณ์ต่อต้านอำนาจรัฐ เพื่อทำความเข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ อันนำไปสู่การรวมตัว การเข้าจับกุม และปรากฏการณ์ดังกล่าวที่สร้างผลสะท้อนแก่สังคมไทย

คำถามในการวิจัยคือ ปัจจัยใดที่ส่งผลให้นักศึกษาออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองภายใต้การประกาศกฎหมายความมั่นคง ครอบครัวยุติธรรมและสถาบันการศึกษาเป็นปัจจัยในการกล่อมเกลารวมหรือไม่นักศึกษาเหล่านี้เคยมีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองหรือไม่ การต่อสู้ด้วยรูปแบบและกลยุทธ์ใด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรม “ศุกร์ 22 มาฉลองกันมะ?” ของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษารูปแบบและกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาในกิจกรรม “ศุกร์ 22 มาฉลองกันมะ?”

ทบทวนวรรณกรรม

คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยทางตรง และการให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าสู่อำนาจกำหนดนโยบาย การตัดสินใจด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ผลประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง และไม่ถูกบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเหล่านั้น (อรทัย ก๊กผล, 2552, หน้า 17) อันสอดคล้องกับแนวคิดของ Arnstein (1969, pp. 216-224) ที่สรุปประเด็นเรื่อง “แนวคิดบันไดแห่งการมีส่วนร่วมของพลเมือง” อันประกอบไปด้วยขั้นต่าง ๆ ดังนี้ การควบคุมผู้นำ การรักษา การแจ้งข้อมูล การแต่งตั้ง การเป็นหุ้นส่วน การมอบหมายอำนาจ และอำนาจของพลเมือง ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกัน นครินทร์ โฆษิตโรจน์ (2544, หน้า 223) เสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมเช่นเดียวกัน โดยเสนอว่าประชาชนสามารถเข้าไปมีบทบาทต่อการบริหารองค์กรภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นได้ โดยสามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ ดังนี้ การเข้าไปมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Informative) การเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะการให้ความเห็นหรือให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานท้องถิ่น (Consultative) และการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจโดยตรง โดยเฉพาะในเรื่องนโยบาย (Participation) ในขณะทำงานของ McClosky และงานของ Nie & Verba อธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนไปในทางเดียวกันกับคนอื่น ๆ แต่มีประเด็นที่แตกต่างคือ พวกเขาอธิบายว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจไม่ใช่การกระทำที่ถูกต้องกฎหมาย หรือผิดกฎหมาย หรืออาจใช้ความรุนแรง หรืออาจจะกระทำโดยสมัครใจ และชักจูงระดมพลังก็ได้ หากกล่าวโดยสรุปเราจะพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถแบ่งออกได้หลายระดับ หลายรูปแบบ ตามการจำแนกของแต่ละคน ทั้งเป็นเรื่องที่กฎหมายรองรับและผิดกฎหมาย แต่สิ่งที่มีร่วมกันคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหลักการพื้นฐานของอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่จะขาดสิ่งนี้ไปไม่ได้ เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นภาพสะท้อนที่สำคัญว่าสังคมนั้น ๆ มีความเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด และการชุมนุมทางการเมืองหรือเคลื่อนไหวทางการเมืองก็เป็นหนึ่งในรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้นำทฤษฎีระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory) ที่เป็นแนวคิดที่ให้ความสนใจกับการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เริ่มพัฒนาขึ้นในช่วงปี 1970 งานของ John D. McCarthy เรื่อง Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory ถือเป็นงานบุกเบิกที่สำคัญต่อแนวคิดนี้ ที่มองการเคลื่อนไหวทางสังคมของสหรัฐอเมริกา เช่น ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิพลเมือง ขบวนการต่อสู้เพื่อสันติภาพ ฯลฯ จุดสำคัญของการเคลื่อนไหวอยู่ที่นักเคลื่อนไหวทางสังคม ที่พยายามพัฒนายุทธศาสตร์และยุทธวิธีเพื่อใช้เป็นทฤษฎีปฏิบัติสำหรับปฏิบัติการทางสังคม ซึ่งจะมองไปที่ปัญหาของการระดมมวลชน การเลือกแนวทางที่มีประสิทธิภาพต่อยุทธวิธีการต่อสู้ ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานของสังคมที่เกี่ยวข้องกับความล้มเหลวหรือสำเร็จของการเคลื่อนไหว (ม.ร.ว.พฤษิสาณ ชุมพล, 2558, หน้า 361) งานของ Mancur Olson เรื่อง The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups ถือเป็นรากฐานที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดนี้ Olson ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการคำนวณผลได้เสียของปัจเจกชน ที่ไม่ยอมรับฐานคติที่ว่า “ความเดือดร้อน” (Grievances) จะเป็นเงื่อนไขเพียงพอต่อการเกิดขึ้นของการรวมตัวเคลื่อนไหวทางสังคม อีกทั้งยังรับอิทธิพลมาจากการศึกษาเชิงจิตวิทยามวลชน (Mass Psychology) ดังเดิมจากยุโรปที่ว่า การรวมหมู่ของกลุ่มคนเป็นพฤติกรรมที่ผิดปกติและแปลกแยกอันไร้ซึ่งเหตุและผล (Irrational) และเสนอว่าการเกิดขึ้นของขบวนการทางสังคมเป็นเรื่องปกติ ปัจเจกชนมีเหตุผลเพียงพอที่สามารถคำนวณผลได้เสียในการเข้าร่วม ซึ่งผลที่ได้จากการร่วมกันดำเนินการหรือร่วมกระทำนั้น อาจได้มาซึ่ง “ผลประโยชน์ร่วม” (Collective Goods) หรือ “ผลประโยชน์สาธารณะ” (Public Goods) ถ้าต้นทุนของการเข้าไปร่วมของปัจเจกชนนั้นไม่มากเกินไปกว่าผลประโยชน์ของปัจเจกชน (ประภาส ปันตบแต่ง, 2552, หน้า 74) โดยสรุปแล้ว ทฤษฎีการระดมทรัพยากรจึงพยายามอธิบาย กระบวนการการระดมรวมหมู่ ซึ่งมองว่า การถูกกลืนหรือเปรียบเทียบกับเป็นเงื่อนไขจำเป็น แต่มีได้เพียงพอที่ทำให้เกิดการรวมหมู่และเกิดขบวนการทางสังคม กลับมองว่า การรวมหมู่นั้นปัจเจกชนมีพฤติกรรมการคำนวณผลได้เสียที่จะเข้าร่วม เพราะการที่ปัจเจกชนต้องการได้ผลประโยชน์นั้น ไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมเสมอไป ทฤษฎีนี้จึงพยายามเน้นการมองปรากฏการณ์ของปัจเจกชนว่าเข้าร่วมในขบวนการทางสังคมเพราะเหตุใด เมื่อใด และให้ความสำคัญกับการระดมทรัพยากรเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมือง

ในขั้นสุดท้าย คณะผู้วิจัยได้นำทฤษฎียุทธวิธีหรือกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองมาร่วมอธิบาย ซึ่งยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้นมีอยู่หลากหลายแนวคิด และหนึ่งในแนวคิดที่น่าสนใจก็คืองานของ Doug McAdam ที่ศึกษาการลุกฮือของคนผิวดำในสหรัฐอเมริกาที่นำโดย Martin Luther King ผู้โด่งดัง ในเรื่อง Tactical Innovations and the Pace of Insurgency ที่พยายามวิเคราะห์ปรากฏการณ์และศึกษานวัตกรรมใหม่ๆ ของกลยุทธ์ในการต่อสู้ ส่วนหนึ่งในงานชิ้นนี้ได้รับบุไว้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะยุทธวิธีและกลยุทธ์ต่างๆ ที่มีนวัตกรรม (McAdam, 1983, pp. 738-752) เช่น การคว่ำบาตรรถโดยสาร (Bus Boycott) การนั่งประท้วง (The Sit-in) การสร้างเสรีภาพในการเดินทาง (The Freedom Rides) การชุมนุมประท้วงร่วมกับการรณรงค์ (Community – wide Protest Campaigns) การจลาจลในนคร (Urban Rioting) ซึ่งรูปแบบเหล่านี้ได้สร้างผลสะท้อนแก่สังคมที่แตกต่างกัน อยู่ที่ผู้นำการเคลื่อนไหวจะเลือกปรับใช้ตามสถานการณ์ต่าง ๆ หรือตามเป้าประสงค์ต่าง ๆ

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาในประเทศอื่นๆ คณะผู้วิจัยสามารถแบ่งได้ทั้งหมด 4 ปัจจัยหลักด้วยกัน **ประการแรก** ปัจจัยการกล่อมเกลາทางการเมืองผ่านครอบครัว (political socialization through family) ในแนวทางการศึกษาจาก ของ Thierry Desrues and Sai Kirhlani (2013, pp. 753-767) ในการเคลื่อนไหวของนักศึกษาชาวโมร็อกโกในการประท้วงเรียกร้องในเหตุการณ์ต่างๆ เช่น เหตุการณ์ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2542 การยกเลิกการเลือกตั้งของเยาวชนชาวโมร็อกโกและเหตุการณ์ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554 การเคลื่อนไหวต่อต้านการทุจริตของรัฐบาลเพื่อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัจจัยการเคลื่อนไหวของกลุ่มเยาวชนชาวโมร็อกโกในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในเหตุการณ์ต่างๆ พบว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่มาจากการขัดเกลามาจากคนภายในครอบครัว กล่าวคือ การปลูกจิตสำนึก ปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองภายในครอบครัว จึงส่งผลต่อจุดยืนและทัศนคติในการเคลื่อนไหวทางสังคม

งานของ Dancan and Stewart (1995) ได้อธิบายว่า การถึงการเคลื่อนไหวในสงครามอ่าวเปอร์เซีย พ.ศ.2533-2534 ของเยาวชนที่มีการเรียนรู้มาจากการเคลื่อนไหวในอดีตของผู้ปกครองในการเคลื่อนไหวของสงครามเวียดนาม พ.ศ.2498-2518 โดยพบว่านักศึกษาที่มีการเคลื่อนไหวแบบหัวรุนแรงมักจะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่เป็นนักเคลื่อนไหวหัวรุนแรงเช่นกัน โดยมีการถ่ายทอดและขัดเกลารวมทั้งครอบครัว **ประการที่สอง** ปัจจัยการกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านสถาบันการศึกษา (political socialization through formal education institute) เช่น โรงเรียน หรือ มหาวิทยาลัย จากงานของ Thierry Desrues โดยการสัมภาษณ์เยาวชนเคลื่อนไหวทางการเมือง พบว่า ภายในมหาวิทยาลัยมีองค์กรสนับสนุนการเคลื่อนไหว กล่าวคือ มีการแลกเปลี่ยนทางอุดมการณ์ทางการเมือง การเคลื่อนไหว และรวมถึงการศึกษาผ่านเพื่อนในชั้นเรียน ถือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ **ประการที่สาม** ปัจจัยทางด้านประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรง (direct/first hand political experience) และประสบการณ์การเคลื่อนไหวของขบวนการก่อนหน้านี้ (experience of pre-existing political movement) งานของ Thierry Desrues เป็นการเรียนรู้การเคลื่อนไหวเหตุการณ์ต่างๆจากผู้ที่เคยร่วมเคลื่อนไหวในเหตุการณ์ต่างๆ เรียนรู้จากเพื่อผู้ร่วมเคลื่อนไหว รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น การเข้าร่วมกลุ่มสหภาพนิสิตนักศึกษาแห่งชาติของโมร็อกโก กิจกรรมลูกเสือ การเข้าร่วมประชุมเยาวชนแห่งชาติ การศึกษาผ่านกิจกรรมของพรรคการเมือง การเข้าค่ายสิ่งแวดล้อม เป็นการเรียนรู้การทำงานผ่านการเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ และงานของ Lauren E. Dancan มีการอธิบายการศึกษาทางด้านประสบการณ์ของการเคลื่อนไหวในสงครามอ่าวเปอร์เซียหรือสงครามอ่าวในปี 2533 ไว้เช่นกันว่า ต้องย้อนกลับไปศึกษาตั้งแต่ในช่วงวัยเด็ก (ความสนใจและความชอบในวัยเด็ก) วัยรุ่น (กิจกรรมในวัยนี้มีผลต่อทัศนคติและความคาดหวัง) และวัยผู้ใหญ่ (เป็นวัยที่มีผลต่อตัวตนและโอกาส) เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองของกลุ่มเยาวชน นอกจากนี้ยังมีงานของ Xiaojun (2014) ที่ศึกษาและค้นพบว่า นักศึกษาของประเทศจีนได้รับแรงบันดาลใจและประสบการณ์การเคลื่อนไหวจากการเคลื่อนไหวภายในประเทศและต่างประเทศ และ**ประการสุดท้าย** ปัจจัยทางด้านสื่อทางสังคม (media socialization)

งานของ Velasquez and LaRose (2015, pp. 456-473) งานชิ้นนี้อธิบายถึง การเข้ามีส่วนร่วมการเคลื่อนไหวผ่านอิทธิพลสื่อออนไลน์ ของนักศึกษาใน Midwestern University ในสหรัฐอเมริกา และกลุ่มนักเรียน โดยเน้นไปที่นักเรียนและนักศึกษาที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองและกลุ่มผู้สนับสนุน พบว่า กลุ่มนักเรียน นักศึกษา กับการใช้สื่อออนไลน์มีผลเกี่ยวข้องกับการรับรู้ การเคลื่อนไหว การเข้ามีส่วนร่วมต่างๆ ของกลุ่ม และส่งผลให้กลุ่มของพวกเขาบรรลุวัตถุประสงค์ สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือที่สำคัญของกลุ่ม สื่อออนไลน์ที่ใช้ เช่น facebook twitter เป็นต้น

สุดท้าย การศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในประเทศต่าง ๆ เราจะพบว่าการระดมพลหรือการก่อตัวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมีความหลากหลายตามรูปแบบการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้งในด้านกายภาพ และโลกเสมือนจริง นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าปัจจัยทางด้านครอบครัว สถานศึกษา สื่อสังคมออนไลน์ และประสบการณ์ทางการเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่ออุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษา ที่จะนำไปสู่การลุกฮือขึ้นเพื่อเคลื่อนไหวสังคมและการเมือง เพื่อต้องการความเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ

ระเบียบวิธีวิจัย

คณะผู้วิจัยเลือกการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ หนังสือ รัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้อง ข่าว และการค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษา และการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (in-depth interview) เพื่อเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกของบุคคลที่เป็นแกนนำหรือมีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อได้ข้อมูลเชิงลึกและตอบโจทย์การวิจัยและวัตถุประสงค์ โดยคณะผู้วิจัยเลือกแกนผู้จัดกิจกรรม และผู้เข้าร่วมที่มีบทบาทสำคัญในกิจกรรมครั้งนี้ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอสงวนชื่อจริงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นแกนนำและเป็นผู้ถูกจับจุ่มดำเนินคดี ดังนี้ คุณแมน อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพาและกลุ่มลูกชาวบ้าน คุณอัท สมาชิกกลุ่มเสรีเกษตรศาสตร์ คุณกันต์ อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา คุณบาส สมาชิกกลุ่ม LLTD มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคุณโรม สมาชิกกลุ่ม LLTD มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความวิชาการ หนังสือ ข่าว เป็นต้น และเครื่องบันทึกเสียง

ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรม “ศุกร์ 22 มาฉลองกันมะ?” ของนักศึกษา โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อย ๆ ดังนี้

การกล่อมเกลากิจกรรมทางการเมืองผ่านครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายคนครอบครัวมีผลต่อความสนใจทางการเมืองตั้งแต่เด็ก โดยเฉพาะคุณแมน คุณบาส และคุณโรม คุณแมนอยู่ในครอบครัวที่พูดคุยเรื่องการเมืองอยู่เสมอ ในช่วงมัธยมต้นนั้นคุณแมนได้รับอิทธิพลทางการเมืองจากพ่อแม่ โดยพ่อแม่ของคุณแมนให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ และมักจะวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยเสมอ คุณแมนจึงได้รับการกล่อมเกลากิจกรรมทางการเมืองจากพ่อแม่เรื่อยมาจนกระทั่ง ความคิดทางการเมืองของคุณแมนเริ่มเปลี่ยนเมื่อเขาต้องย้ายมาอาศัยกับลุงที่ลงสมัครการเมืองท้องถิ่นแต่ไม่ได้รับการเลือกตั้ง เนื่องจากแพคนในสังกัดของ

พรรคประชาธิปัตย์ คุณแมนจึงได้รับข้อมูลอีกด้านหนึ่งของพรรคประชาธิปัตย์จากลุงของเขา จากเหตุการณ์นั้น ส่งผลให้คุณแมนสนใจการเมืองเรื่อยมาเพราะการเมืองมีผลกระทบต่อลุงของเขา การกล่อมเกลາทางการเมืองผ่านครอบครัวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความคิดทางการเมืองของคุณแมน คุณโรมให้ข้อมูลว่า เขาถูกกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านแม่ที่สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ และพ่อที่เป็นชาวต่างชาติที่มองการเมืองในมิติใหม่ ๆ กล่าวคือ พ่อของคุณโรมมักจะให้ข้อมูลอีกด้านที่ต่างจากแม่ ซึ่งทำให้คุณโรมได้รับข้อมูลทางการเมืองที่หลากหลายและถูกกล่อมเกลาให้สนใจการเมืองตั้งแต่เด็ก คุณบาสให้ข้อมูลว่า พ่อแม่สนับสนุนพรรคการเมืองคนละขั้ว พ่อสนับสนุนไทยรักไทย แม่สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ จึงเกิดการถกเถียงทางการเมืองบ่อยครั้งภายในครอบครัว คุณบาสจึงได้รับอิทธิพลความคิดทางการเมืองทั้งสองข้าง แต่ต่อมาแม่ของคุณบาสได้เปลี่ยนความคิดทางการเมืองในช่วงเหตุการณ์ประท้วงของคนเสื้อแดง ซึ่งพ่อและแม่ของคุณบาสได้ออกไปร่วมชุมนุมหลายครั้ง จะเห็นได้ว่าครอบครัวของคุณบาสเป็นปัจจัยสำคัญในการกล่อมเกลาทางการเมืองที่มีผลต่อการสนใจทางการเมือง อีกด้านหนึ่ง คุณกันต์ ถูกครอบครัวกล่อมเกลาทางการเมืองในชั้นที่ต่ำ และแทบจะไม่มีบทสนทนาในประเด็นการเมืองอะไรเลยภายในครอบครัว เช่นเดียวกับคุณอัฟที่ทราบเพียงว่าครอบครัวไม่ชอบทักษิณและส่งผลให้ตนไม่ชอบทักษิณอย่างอธิบายไม่ถูก แต่การพูดคุยเรื่องการเมืองภายในครอบครัวหรือการกล่อมเกลาให้ตนนั้น แทบจะไม่เคยปรากฏ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพื้นฐานภูมิหลังของครอบครัวแต่ละคนนั้นมีความเหมือนจะแตกต่างกันอย่างชัดเจน คณะผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 คนจาก 5 คน ที่ครอบครัวสามารถกล่อมเกลารื่องการเมืองให้กับพวกเขาได้

การกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านสถาบันศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาในระดับประถมและมัธยมไม่ปรากฏการกล่อมเกลาทางการเมืองที่เป็นทางการ จะมีแต่เพียงการถกเถียงเรื่องประเด็นการเมืองของครูประจำรายวิชาเท่านั้น กิจกรรมต่าง ๆ หรือองค์กรภายในโรงเรียนไม่มีบทบาทต่อการสร้างอุดมการณ์หรือการเคลื่อนไหวทางการเมืองใด ๆ กลับกันหลังจากที่กลุ่มตัวอย่างได้เข้าสู่อุดมศึกษาระดับอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษานี้เองเป็นปัจจัยหลักที่สามารถกล่อมเกลาทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญ กลุ่มตัวอย่างทุกคนให้ข้อมูลที่ตรงกันว่า ความคิดและความสนใจทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างจริงจังหลังการเข้าสู่มหาวิทยาลัย

ประสบการณ์ทางการเมืองตรงของกลุ่มตัวอย่างก่อนร่วมกิจกรรมครบรอบ 1 ปีรัฐประหารนั้น คณะผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนต่างมีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองกันมาก่อน โดยเฉพาะคุณแมนที่เคยร่วมกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย การทำค่ายอาสา การเข้าร่วมกลุ่ม NGO ต่าง ๆ การร่วมก่อตั้งกลุ่มลูกชาวบ้าน และการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยนอกระบบร่วมกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยต่าง ๆ คุณโรมและคุณบาสมีกิจกรรมเคลื่อนไหวทางการเมืองมากมายภายใต้กลุ่ม LLTD เช่น กิจกรรมธรรมศาสตร์ตายแล้ว คณะราษฎรที่ 2 เป็นต้น คุณอัฟได้เคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านกลุ่มเสรีเกษตรศาสตร์โดยมีกิจกรรมทั้งภายนอกและในมหาวิทยาลัย คุณกันต์เคยร่วมการประท้วงกรณีบริษัทเบียร์ช้างจะเข้าตลาดหลักทรัพย์ไทย

อิทธิพลของสื่อ ผลการศึกษาพบว่า มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการความสนใจทางการเมืองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ในเครือมติชน และสื่อสังคมออนไลน์อย่าง Facebook ที่เป็นแหล่งข้อมูลทางการเมือง และสร้างการรับรู้ที่สำคัญที่สุด อีกทั้ง Facebook ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดกิจกรรมการ

ครบรอบรัฐประหาร 1 ปี ที่สร้างผลสะท้อนให้แก่สังคมไทยหลังการเข้าควบคุมตัวผู้ร่วมกิจกรรมครั้งใหญ่ที่สุดหลังการรัฐประหาร

บุคคลที่เป็นแรงบันดาลใจ ผลการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีแรงบันดาลใจจากบุคคลที่หลากหลายมาก ไม่ว่าจะเป็น มหาตมะ คานธี และ มาร์ติน ลูเธอร์คิง จูเนียร์ ที่คุณแมนและคุณอัฟเห็นตรงกัน สมศักดิ์ เจียมธีรสกุลที่คุณบาสและคุณกันต์เห็นตรงกัน ส่วนคุณโรมจะเน้นไปในทางนักกฎหมายของอาจารย์วรเจตน์ ภาคีรัตน์ ซึ่งบุคคลที่กล่าวมานี้ต่างมีอิทธิพลทางการเมืองทั้งในแง่ความคิด อุดมการณ์ และการต่อสู้ทางการเมือง เป็นต้น

ด้านรูปแบบนั้น คณะผู้วิจัยได้ศึกษาการเคลื่อนไหวในกิจกรรมครบรอบ 1 ปีรัฐบาลคสช. ซึ่งผลการศึกษาพบว่า คณะผู้จัดกิจกรรมรำลึกครบรอบ 1 ปีการทำรัฐประหารของคสช.ได้เคลื่อนไหวผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่าง Facebook เป็นอันดับแรก เพื่อสร้างการรับรู้การจัดกิจกรรมและเป็นเครื่องมือระดมทรัพยากรหรือคนเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งก่อนกิจกรรมนี้จะเกิดขึ้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมอยู่หลายครั้ง คุณอัฟในฐานะผู้ออกแบบกิจกรรมดังกล่าว และคุณแมน อดีตนักกิจกรรมกลุ่มลูกชาวบ้านให้ข้อมูลที่สำคัญเอาไว้ว่า นักกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายตามต่างจังหวัดจะมีการพบปะกันผ่านการประชุมภายใต้ชื่อกลุ่ม Cobra Gold หลายครั้ง หนึ่งในนั้นคือการประชุมเพื่อจัดกิจกรรมครบรอบ 1 ปีการรัฐประหารที่หน้าหอศิลป์แห่งกรุงเทพมหานคร ในที่ประชุมประกอบไปด้วยตัวแทนจากกลุ่มนักศึกษามากมาย เช่น กลุ่มศูนย์ประสานงานเครือข่ายประชาชนเพื่อสังคมนิยมประชาธิปไตย (YPD) กลุ่มธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) กลุ่มเสรีเกษตรศาสตร์ กลุ่มประชาคมจุฬาฯเพื่อประชาชน (CCP) เป็นต้น คุณโรมให้ข้อมูลว่า กิจกรรมแรกของกลุ่ม Cobra Gold คือ “ศุกร์ 22 มาฉลองกันไหม?” และในที่ประชุมได้เสนอรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายโดยมติที่ประชุมมอบหมายให้กลุ่มเสรีเกษตรศาสตร์เป็นผู้ดำเนินการหลัก และให้กลุ่มธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) เป็นผู้ระดมทุนทรัพย์ผ่านการขายเสื้อ เป็นต้น คุณอัฟในฐานะผู้ดำเนินการหลักได้ออกแบบรูปแบบกิจกรรมจากการได้รับอิทธิพลการเคลื่อนไหวในต่างประเทศ คือ กิจกรรมที่ Wall street ที่ผู้เคลื่อนไหวเอาหนังสือไปวางคว่ำไว้ เป็นการเคลื่อนไหวเชิงศิลปะที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้คนสามารถตีความไปหลายความหมาย ภายใต้ความเสี่ยงทางกายภาพน้อยที่สุด และคุณอัฟก็มีวัตถุประสงค์ออกแบบกิจกรรมให้เป็นกลางไม่เอียงไปกลุ่มการเมืองใดการเมืองหนึ่ง จนตกลึกเป็นรูปแบบ Time and Silent (เวลา และความเงียบ) คือการดูเวลาที่มันผ่านไป 1 ปีด้วยความเงียบ และอาจจะพูดพร้อมกันว่า 1 ปีที่ผ่านมาเป็น 1 ปีที่ โดยปราศจากคำหยาบคาย ซึ่งในที่ประชุมก็อยากจะลองอะไรใหม่ ๆ อย่างวิธีนี้ดูบ้าง เพราะวิธีเดิม ๆ มักจะถูกจับ

ด้านกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวนั้น ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวมีหลายรูปแบบทั้งที่เน้นความรุนแรงและรูปแบบสันติวิธี คณะผู้จัดกิจกรรมได้ประชุมวางกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวโดยเลือกแนวทางแบบสันติวิธีโดยเลือกเป็นการจัดการรวมการสั้น ๆ ไม่เน้นใช้กลยุทธ์แบบการชุมนุมทางการเมืองทั่วไปที่มักจะปิดถนน ปิดสถานที่ราชการ มีเวทีปราศรัย และสุมเสียงในการขู่ขู่ให้เข้าไปสู่ความรุนแรง ทั้งนี้ คณะผู้จัดกิจกรรมเลือกสถานที่ทำกิจกรรมในใจกลางเมืองอย่างหน้าหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครเพื่อสะดวกต่อการเดินทางอีกทั้งเป็นการแสดงสัญลักษณ์ที่สำคัญ คุณอัฟในฐานะผู้ดำเนินการหลักให้ข้อมูลว่ากลยุทธ์อีกประการคือการร่วมกันนั่งนิ่ง ๆ 15 นาทีหน้าสถานที่จัดกิจกรรมเพื่อแสดงถึงความสันติวิธีที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งในด้าน

กายภาพและวาจา เมื่อกิจกรรมเริ่มขึ้นผู้เข้าร่วมเริ่มคล้อยตามกับคนอื่น ๆ และดูนาฬิกา คุณอัพได้เตรียมกระดาษเขียนข้อความหนึ่งที่เตรียมจะชูขึ้น ในกระดาษนั้นมีข้อความว่า “Power of the People Is Stronger Than People in Power” เพื่อเป็นกลยุทธ์หนึ่งในผู้สื่อข่าวนำเสนอต่อสาธารณะ เมื่อผู้สื่อข่าวเริ่มถ่ายภาพเจ้าหน้าที่ก็เริ่มเข้าควบคุมพื้นที่ มีการกระทบกระทั่งกันระหว่างนักศึกษาและเจ้าหน้าที่ จนนำไปสู่การสลายการทำกิจกรรมในที่สุด อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยมองว่าการเคลื่อนไหวด้วยกลยุทธ์นี้มีประสิทธิภาพเนื่องจากกิจกรรมนี้สามารถทำให้เจ้าหน้าที่รัฐเข้าสลายกิจกรรมและดำเนินการจับกุมนักศึกษาครั้งใหญ่ที่สุดหลังการรัฐประหาร ซึ่งได้สร้างผลสะท้อน (Impact) ต่อสังคมหลังการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ อีกทั้ง สื่อมวลชนที่ประจำอยู่บริเวณหน้าหอศิลป์ก็ได้นำเสนอความรุนแรงดังกล่าวสู่สาธารณชนให้รับทราบ นี่จึงเป็นกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวที่น่าสนใจ คุณอัพและนักศึกษาคนอื่น ๆ รวม 33 คน ถูกควบคุมตัวไปที่สน.ปทุมวัน หลังเหตุการณ์สลายการทำกิจกรรมครบรอบ 1 ปีการทำรัฐประหารหน้าหอศิลป์นั้น เหล่านักศึกษาและนักกิจกรรมทั่วประเทศได้รวมตัวกันภายใต้กลุ่ม “ประชาธิปไตยใหม่” หรือ NDM ซึ่งก่อนหน้านี้มีผู้ถูกดำเนินคดีหน้าหอศิลป์ 9 คนจาก 33 คน และกลุ่มดาวดินที่จัดกิจกรรมในลักษณะใกล้เคียงกันที่ จ.ขอนแก่น ถูกดำเนินคดีไป 7 คน จึงเป็นวาระที่กลุ่มนักศึกษาจากกลุ่มต่าง ๆ ต้องเข้ามาร่วมมือกันเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยกลุ่มหลัก ๆ คือ LLTD กลุ่มลูกชาวบ้าน เสรีเกษตรศาสตร์ กลุ่มนิสิตจุฬา กลุ่มนักศึกษาเชียงใหม่ กลุ่มดาวดิน เครือข่ายในสามจังหวัดชายแดนใต้ เป็นต้น กลุ่ม NDM ถูกเปิดตัวอย่างเป็นทางการที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยที่จังหวัดขอนแก่น ซึ่งบทบาทของกลุ่มจะเน้นการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองเชิงสัญลักษณ์ต่าง ๆ เรื่อยมาจนกระทั่งสมาชิก 14 คนถูกจับจำคุกในข้อหาจากแจกใบปลิวให้ความรู้ประชาธิปไตยรัฐธรรมนูญในความเห็นแย้ง ภายใต้การละเมิดกฎหมายมาตรา 116 และประกาศศสช. ฉบับที่ 3/2558 ซึ่งหลังจากนั้นบทบาทของกลุ่ม NMD เริ่มถดถอยลงและยุติบทบาทในที่สุด

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาที่พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายคนครอบครัวมีผลต่อความสนใจทางการเมือง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 ใน 5 คนพบว่าครอบครัวมีส่วนสำคัญในการกล่อมเกลางานทางการเมือง สอดคล้องกับงานของ Thierry Desrués and Sai Kirhlani (2013, pp. 753-767) ที่ศึกษาการเคลื่อนไหวของนักศึกษาชาวโมร็อกโกในการประท้วงเรียกร้องในเหตุการณ์ต่างๆ เช่น เหตุการณ์ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2542 การยกเลิกการเลือกตั้งของเยาวชนชาวโมร็อกโกและเหตุการณ์ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554 การเคลื่อนไหวต่อต้านการทุจริตของรัฐบาลเพื่อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัจจัยการเคลื่อนไหวของกลุ่มเยาวชนชาวโมร็อกโกในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในเหตุการณ์ต่างๆ พบว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่มาจากการศึกษาขัดแย้งจากคนภายในครอบครัว กล่าวคือ การปลูกจิตสำนึก ปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองภายในครอบครัวส่งผลต่อจุดยืนและทัศนคติในการเคลื่อนไหวทางสังคม รวมถึงงานของ Dancan and Stewart (1995) ได้อธิบายว่า การถึงการเคลื่อนไหวในสงครามอ่าวเปอร์เซีย (พ.ศ.2533-2534) ของเยาวชนที่มีการเรียนรู้มาจากการเคลื่อนไหวในอดีตของผู้ปกครองในการเคลื่อนไหวของสงครามเวียดนาม (พ.ศ.2498-2518) โดยพบว่านักศึกษาที่มีการเคลื่อนไหวแบบหัวรุนแรงมักจะมีครอบครัวที่พ่อแม่เป็นนักเคลื่อนไหวหัวรุนแรงเช่นกัน โดยมีการถ่ายทอดและขัดแย้งภายในครอบครัว แสดงให้เห็นว่าครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสนใจทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาในระดับประถมและมัธยมไม่ปรากฏการglomglomทางการเมืองที่เป็นทางการ จะมีแต่เพียงการถกเถียงเรื่องประเด็นการเมืองของครูประจำรายวิชาเท่านั้น แต่ในระดับอุดมศึกษานี้เอง เป็นปัจจัยหลักที่สามารถglomglomทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่า ความคิดและความสนใจทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างจริงจังหลังการเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย อันสอดคล้องกับงานของ Thierry Desrues ที่พบว่า ภายในมหาวิทยาลัยมีองค์กรสนับสนุนการเคลื่อนไหว กล่าวคือ มีการแลกเปลี่ยนทางอุดมการณ์ทางการเมือง การเคลื่อนไหว และรวมถึงการศึกษาผ่านเพื่อนในชั้นเรียน ถือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ แต่สิ่งที่ต่างออกไปคือการถึงศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษาไม่สามารถเป็นปัจจัยที่สำคัญได้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 ใน 5 คนต่างมีกลุ่มที่ตนเองสังกัด เช่น คุณบาส และคุณโรม สังกัด LLTD คุณแมน สังกัดกลุ่มลูกชาวบ้าน คุณอ๊อฟ สังกัดกลุ่มเสรีเกษตรศาสตร์ หลังพวกเขาเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยและมีกิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้กลุ่มมากมาย แสดงให้เห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ศึกษา เรียนรู้ ทดลองทางอุดมการณ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ และการถกเถียงทางวิชาการในโอกาสต่าง ๆ ภายในกลุ่มและมหาวิทยาลัย

อีกด้านหนึ่ง สื่อได้เข้ามามีอิทธิพลต่อความสนใจทางการเมืองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญนับตั้งแต่การดูข่าวผ่านสื่อหลัก การอ่านหนังสือพิมพ์ แต่สิ่งที่เป็นจุดเปลี่ยนสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนคือ การมาของ Facebook ที่เป็นแหล่งข้อมูลทางการเมืองสำหรับพวกเขา อีกทั้ง Facebook ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดกิจกรรมการครบรอบรัฐประหาร 1 ปี ที่สร้างผลสะท้อนให้แก่สังคมไทยหลังการเข้าควบคุมตัวผู้ร่วมกิจกรรมครั้งใหญ่ที่สุดหลังการรัฐประหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Velasquez and LaRose (2015, pp. 456-473) ที่การมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวผ่านอิทธิพลของสื่อออนไลน์ของนักศึกษาใน Midwestern University ในสหรัฐอเมริกา และกลุ่มนักเรียน โดยเน้นไปที่นักเรียนและนักศึกษาที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองและกลุ่มผู้สนับสนุน พบว่า กลุ่มนักเรียน นักศึกษา กับการใช้สื่อออนไลน์มีผลเกี่ยวข้องกับการรับรู้ การเคลื่อนไหว การเข้ามีส่วนร่วมต่างๆ ของกลุ่ม และส่งผลให้กลุ่มของพวกเขาบรรลุวัตถุประสงค์ สื่อออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญของกลุ่ม สื่อออนไลน์ที่ใช้ เช่น facebook twitter เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนใจข้อมูลทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์อย่าง มติชนรายสัปดาห์ โดยเฉพาะคอลัมน์ของอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ ศาสตราจารย์ทางด้านประวัติศาสตร์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวคิดและอุดมการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แสดงให้เห็นว่าสื่อมีอิทธิพลต่อความคิดทางการเมืองและเครื่องมืออันสำคัญในการเกิดกิจกรรมครบรอบ 1 ปีรัฐประหารของคสช. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายคนมีบุคคลที่เป็นแรงบันดาลใจ โดยเฉพาะนักเคลื่อนไหวคนสำคัญอย่าง มหาตมะ คานธี และ มาร์ติน ลูเธอร์คิง จูเนียร์ ที่ลุกขึ้นต่อสู้ทางการเมืองโดยแนวทางสันติวิธี ส่วนอาจารย์สมศักดิ์ และอาจารย์วรเจตน์ นั้น เป็นนักวิชาการคนสำคัญที่สร้างผลสะท้อนให้แก่สังคมในวงกว้างโดยเฉพาะข้อเสนอต่าง ๆ เช่น ประเด็นกฎหมายอาญา มาตรา 112 ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ให้ข้อมูลทุกคนต่างเคยมีประสบการณ์การเคลื่อนไหวทั้งมิติทางสังคมและการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Thierry Desrues ที่สนใจการเคลื่อนไหวเหตุการณ์ต่างๆจากผู้ที่เคยร่วมเคลื่อนไหวในเหตุการณ์ต่างๆ เรียนรู้จากเพื่อนผู้ร่วมเคลื่อนไหว รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น การเข้าร่วมกลุ่มสหภาพนิสิตนักศึกษาแห่งชาติของมอริอ็อกโก กิจกรรมลูกเสือ การเข้าร่วมประชุมเยาวชนแห่งชาติ

การศึกษาผ่านกิจกรรมของพรรคการเมือง การเข้าค่ายสิ่งแวดล้อม เป็นการเรียนรู้การทำงานผ่านการเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ

รูปแบบการทำกิจกรรมนั้นพบว่า ผู้ดำเนินการหลักอย่างคุณอัปเสือกูรูปแบบเชิงศิลปะในชื่อ “Time and Silent” เพื่อดูเวลาที่มันผ่านไป 1 ปีด้วยความเงียบ อาจจะพูดพร้อมกันว่า 1 ปีที่ผ่านมาเป็น 1 ปีที่ โดยให้ผู้เข้าร่วมนำอุปกรณ์บอกเวลามาร่วมกิจกรรมด้วย ซึ่งเป็นการแสดงเชิงสัญลักษณ์ที่ไร้ความรุนแรง ด้านกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง พบว่า มีการใช้ Facebook เป็นเครื่องมือในการระดมพลและทรัพยากร การใช้รูปแบบกิจกรรมแนวสันติวิธีจนถูกเจ้าหน้าที่เข้าใช้กำลังควบคุมนั้นได้สร้างกระแสในแง่ลบต่อเจ้าหน้าที่รัฐและรัฐบาลผ่านการนำเสนอข่าวจากสื่อทั้งในและต่างประเทศ จนสร้างผลสะท้อน (Impact) ต่อสังคมเป็นวงกว้าง ซึ่งท้ายที่สุด รูปแบบและยุทธวิธีในการต่อสู้เหล่านี้ถือเป็นนวัตกรรมใหม่ภายใต้แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ (McAdam, 1983, pp. 738-752) ที่สร้างผลสะท้อนแก่สังคมให้รับทราบการจัดกิจกรรมครั้งนี้เป็นไปในเชิงศิลปะ และแฝงประเด็นการเมืองเอาไว้ให้ตีความ

จากข้อสรุปข้างต้นนั้น การศึกษาการทำกิจกรรมครบรอบ 1 ปีการทำรัฐประหารของนักศึกษา ณ บริเวณหน้าหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2558 คณะผู้วิจัยพบว่านักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างมีความสนใจทางการเมือง และมีความคิดต่อต้านการทำรัฐประหารของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงได้รวมตัวกันแสดงสัญลักษณ์ไม่เห็นด้วยผ่านกิจกรรมดังกล่าว แม้ขณะนั้นรัฐบาลคสช.จะบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงอย่างเข้มงวดมากเพียงใดก็ตาม กลับไม่เป็นอุปสรรคต่อการแสดงออกดังกล่าว ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยพบว่าผู้จัดกิจกรรมได้ประเมินสถานการณ์ผิดไป กล่าวคือผู้จัดกิจกรรมมองว่าการเคลื่อนไหวครั้งนี้ไม่มีเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความรุนแรง เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารคงไม่ใช้กำลังเข้ายุติการทำกิจกรรม แต่ในสถานการณ์จริงกลับมีการเข้าจับกุมผู้ดำเนินการหลัก และเกิดการปะทะกันของเจ้าหน้าที่รัฐและกลุ่มนักศึกษา ซึ่งตรงจุดนี้เองคือผลสะท้อนต่อสังคมที่คณะผู้วิจัยมองว่าเป็นจุดประสงค์หนึ่งที่สำคัญนอกเหนือการแสดงเชิงสัญลักษณ์ เพื่อสะท้อนความรุนแรงจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐภายใต้คสช.ให้สังคมไทยและสังคมโลกได้รับทราบ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวเป็นผลมาจากการต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่ปกติผ่านการระดมทรัพยากรและการรวมหมู่ที่มอง “ความเดือนร้อน” คือ การลิดรอนสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนเพื่อสร้างเงื่อนไขที่เพียงพอสำหรับการต่อต้านอำนาจรัฐ แต่กลุ่มนักศึกษาไม่สามารถทำได้สำเร็จเนื่องจากขาดการร่วมมือจากมวลชนส่วนใหญ่ เพราะคนส่วนใหญ่จะประเมินผลได้เสียก่อนตัดสินใจเข้าร่วม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวทำได้เพียงสร้างผลสะท้อนแต่ไม่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ได้ อันนำมาสู่ข้อสรุปที่ว่า การรวมตัวของกลุ่มนักศึกษาในกิจกรรม “ศุกร์ 22 มาฉลองกันมะ?” เกิดขึ้นจากกลุ่มนักกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันจัดขึ้นเพื่อแสดงเชิงสัญลักษณ์ในการต่อต้านการทำรัฐประหารของรัฐบาลคสช. และการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งนักศึกษาเหล่านี้มีความสนใจทางการเมืองและต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามสิทธิขั้นพื้นฐาน การระดมพลจึงเกิดขึ้นผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ตามทฤษฎีระดมทรัพยากร รูปแบบและกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวเป็นนวัตกรรมการต่อสู้ตามแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ที่ไม่ต้องการใช้กำลังเข้ายึดอำนาจรัฐ แต่ต้องการขับเคลื่อนทางอุดมการณ์เพื่อลดความชอบธรรมของอำนาจรัฐหลังการใช้กำลังสลายกิจกรรมเท่านั้น การตัดสินใจออกมาทำกิจกรรมนี้ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงที่เข้มข้นมาจากกลยุทธ์

แนวสันติวิธีร่วมกับใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ และคณะผู้วิจัยมองว่าเหตุผลที่เจ้าหน้าที่เข้าจับกุมผู้จัดและผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนอื่น ๆ นั้น มาจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองในอดีตของผู้จัดและผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายๆ พวกเขาจึงถูกจับตาเป็นพิเศษและถูกควบคุมตัวก่อนผู้ทำกิจกรรมคนอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

จากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษาข้างต้นนั้น กลุ่มนักศึกษาได้ออกมาแสดงจุดยืนทางการเมืองเชิงสัญลักษณ์ที่ไม่เห็นด้วยกับการยึดอำนาจ ซึ่งผู้จัดกิจกรรมในนวัตกรรมใหม่ในการต่อสู้คือ ศิลปะเชิงสัญลักษณ์ที่ต้องอาศัยการตีความ ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ครั้งนี้มีต้นตอมาจากกลุ่มนักศึกษาที่สนใจทางการเมืองและต้องการรวมกลุ่มระดมพลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้ จากการศึกษาคณะผู้วิจัยขอเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับบทบาทของนักศึกษาว่า พลังของนักศึกษาสามารถสั่นคลอนอำนาจรัฐได้ในอดีต แต่ปัจจุบันบริบทต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป นักศึกษาถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนหัวรุนแรง สร้างความวุ่นวาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองเป็นตัวจุดรั้งพลังของนักศึกษา เพราะโดยลำพังกลุ่มนักศึกษาไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการเมืองได้ หากขาดการร่วมมือจากสังคมและประชาชนอย่างในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 สิ่งที่เหล่านักศึกษาควรพัฒนาคือ รูปแบบและกลยุทธ์ใหม่ ๆ ให้ทรงพลังเพื่อสามารถจูงใจให้สังคมเห็นด้วยและคล้อยตามได้ แต่อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่สำคัญในการต่อสู้กับรัฐบาลทหารยุคคือกฎหมายความมั่นคงที่เข้มงวด ซึ่งแน่นอนว่าสังคมย่อมไม่กล้าเสี่ยงกับอำนาจรัฐ เนื่องจากสังคมจะคำนวณผลได้เสียก่อนตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม เพราะความรุนแรงโดยรัฐได้ปรากฏชัดในประวัติศาสตร์การเมืองหลายเหตุการณ์ จึงเป็นโจทย์ใหญ่ที่ทำนายสำหรับพลังของนักศึกษาในอนาคตหากต้องการจะเปลี่ยนแปลงประเทศให้เป็นไปในทิศทางที่กลุ่มนักศึกษาต้องการ

References

- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the Royal Town Planning Institute*, 35(4).
- Chaloemtiarana, T. (2016). *kānmūāng rabop Phō Khun ‘uppatham bæp phadetkān*. [Thailand : The Politics of Despotic Paternalism]. (Punnee , C., Sirisuk , P. & Thamrong, P ,Trans. 4 ed). Bangkok: Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbook Project.
- Choompol, P.(2015). *Khamlækhwāmkhitnairatthasātrūāmsamai* [Words and thoughts in contemporary political science] (Choompol, P and Tangsubwattana, A. ed.) .Bangkok: Chulalongkorn University Publishing House.
- Dancan, L. E., & Stewart, A. J. (1995). *Still Bringing the Vietnam War Home : Sources of Contemporary Student Activism: The SAGE social Science Collection*.
- Desrues, T., & Kirhlani, S. (2013). *Activism under authoritarianism : young political militants in Meknes*: Routledge Taylor & Francis Group.
- Kokpol, O. (2009). *Khūkhit KhūmūkānmīsūānrūāmkhōṅprachāchonSamrapnakbōrihān thoṅthīn*. [Persons with a guide to public participation For local administrators.] . Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Kongkirati, P.(2013). *læläēokhwāmkhluānwaikōprakot*. [And then the movement appeared] (2 ed.). Nonthaburi: Same sky.
- McAdam, D. (1983). Tactical Innovation and The Pace of Insurgency. *American Sociological Review*, 48(6), 735-754.
- Mektrairat, N. (2001). *Rāīngānwichairūāngsathānaphāplæthitthāngkānbōrihānrāchakān sūānpūmphāknaī’anākhōt*. [Status and direction of regional government administration in the future]. Bangkok: Thammasat University.
- Pintobtang,P.(2009). *Krōpkānwikhroṅkānmūāngbæptritdikhabūānkānthāngsangkhom*. [Political analysis framework in the form of social movement theory].Bangkok: Heinrich Burn Foundation.
- Ramangkur, V. (2016,10 March). *Prachāthiptaikhrungbai Doī Wīraphong Rāmāngkūn*. [Half-democracy by Veerapong Ramangkur.]. Matichon.

- Sangkeaw, T. and Pankeaw, A. (2014). Nirathōtkammaokhēng.[Amnesty] Retrieved from <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B8%A3%E0%B9%82%E0%B8%97%E0%B8%A9%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%82%E0%B9%88%E0%B8%87>
- Velasquez, A., & LaRose, R. (2015). *Social Media for Social Change: Social Media Political Efficacy and Activism in Student Activist Groups*: Routledge Taylor & Francis Group.
- Xiaojun, Y. (2014). Engineering Stability : Authoritarian Political Control over University Students in Post-Deng China. *The China Quarterly*, 218, 493-513.
- Yangyun, K. (2016). Kānmīsuanruāmthāngkānmūāngkhōṅgnisit NaksuksāNaiwikritkānthāng kānmūāngyukplāiratthabānthaksin.[University student' participation in the political crisis during the end of Thaksin government] (Master of Communication Arts Thesis), Chulalongkorn University, Bangkok.

